

KULTURNO-POVIJESNE ZNAMENITOSTI, SPOMENICI I SPOMEN-OBILJEŽJA NA TRSATU

Ulezni trijem

**Spomen ploča
na početku stuba**

Kapela Sv. Nikole

Marija

Iz središta Rijeke najkraći put do Trsata vodi **Trsatskim stubama Petra Kružića**. Naziv su doble po kapetanu Klisa koji je dao sagraditi njihov prvi dio 1531. godine. Gornji dio sagradio je 1725. godine Gavro Aichelburg, vojvoda štajerski, kranjski i koruški te brinjski kapetan. Na njihovom početku nalazi se ulazni trijem s reljefom Bogorodice Tješiteljice žalosnih (Consolatrix afflitorum) iz 1745. godine. Kapele uza stube posvećene su svećima. Stube su više puta obnavljane i dodavani su novi dijelovi. Na ulaznom trijemu postavljena je spomen-ploča u znak sjećanja na Petra Kružića. Na završetku stuba nalazi se kapela Sv. Nikole s glagoljskim natpisom iz 1531. godine.

Pri kraju stuba, na mjestu sa kojeg se pruža pogled na Rijeku, postavljena je 2008. godine skulptura **Marija**, kipara i slikara Željka Kranjčevića Wintera. Skulptura je posvećena majkama i ženama pomoraca.

Stube vode do **crkve Gospe Trsatske i franjevačkog samostana**, poznato svetište i hodočasničko odredište u koje stižu ljudi iz raznih dijelova Hrvatske i inozemstva.

Martin Frankopan dao je podignuti samostan 1453. godine. Crkva se nalazi na mjestu gdje se prema legendi od 1291. do 1294. godine nalazila Sveta kućica (Bogorodičin dom, Nazaretska kućica Sv. Obitelji) iz Nazareta, danas u Loretu (Italija). Na njenom mjestu krčki knez Nikola I. dao je sagraditi 1339. godine kapelu.

Crkva je više puta pregrađivana, a novo pročelje i zvonik crkve izvedeni su 1824. godine. Na oltaru je kopija slike Gospe Trsatske (Majka Milosti), dok je original, dar pape Urbana V. iz 1367. godine, u riznici.

Prvobitni samostan izgorio je 1629. godine. Izgradnja novoga trajala je od 1631. do 1691. godine. Drugi kat, u kojem je smještena knjižnica, sagrađen je 1904. godine.

U crkvi i samostanu zastupljena su djela poznatih slikara 17. stoljeća (Pietra Telesfora de Pomissa i Serafina Schöna) i 18. stoljeća (Christophora Tasce i Valentina Metzingera). Samostanska riznica obiluje djelima izvanredne estetske i materijalne vrijednosti, relikvijarima, kaležima, rukopisima i crkvenim ruhom.

Akademska slikar Ivo Režek naslikao je 1960. godine u fresko tehnici Križni put.

**Crkva Gospe Trsatske,
franjevački samostan i
Marijin perivoj**

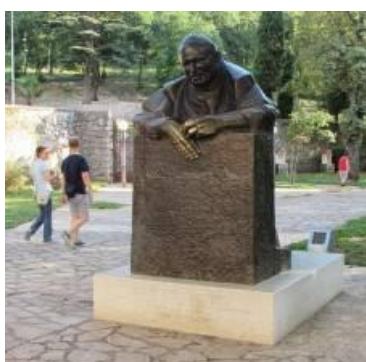

**Čudotvorna slika
Gospe Trsatske**

Trsatsko svetište obnovljeno je i uređeno 1990. godine uoči proslave 700. obljetnice. Unutrašnjost crkve i klaustar samostana obnovljeni su 1995. godine.

Godine 1997. Josip Botteri oslikao je prozore bazilike vitrajima. Iste je godine uređeno samostansko dvorište i podnožje brda Fortice u Marijin perivoj.

Ispred Crkve Gospe Trsatske postavljena je 2005. godine brončana skulptura pape Ivana Pavla II. u čast njegovog trećeg pastoralnog posjeta Hrvatskoj.

Trsatski hodočasnik

Skulptura pod nazivom **Trsatski hodočasnik** djelo je kipara Antuna Jukića.

Godine 2008. otvoren je Pastoralni centar svetišta Majke božje Trsatske nazvan **Aula Ivana Pavla II.**

U kompleksu Trsatskog svetišta i samostana otvoren je 2013. godine novi **Križni put**, rad akademskog kipara Ante Jurkića u suradnji s arhitektom Aleksandrom Bašićem.

Aula Ivana Pavla II.

Križni put – dio

Hrvatska čitaonica Trsat

Nasuprot crkve podignut je 1897. godine dom **Hrvatske čitaonice Trsat**, djelo domaćeg arhitekta Mate Glavana. Čitaonica se kao simbol nacionalne svijesti nametnula pogledu postavši privlačna za svakog rodoljuba koji ju je gledao iz Rijeke ili s mora. (Dr. Radmila Matejčić – Kako citati grad).

U ukrašavanju interijera Doma doprinos su dala trojica slikara: Marco Antonini, Ivan Moretti-Zajc i Vlado Potočnjak.

Radovi Marca Antoninija uništeni su tijekom boravka talijanske okupacijske vojske između 1919. i 1923. godine. Josip Moretti-Zajc naslikao je 1925. godine zastor koji i danas postoji.

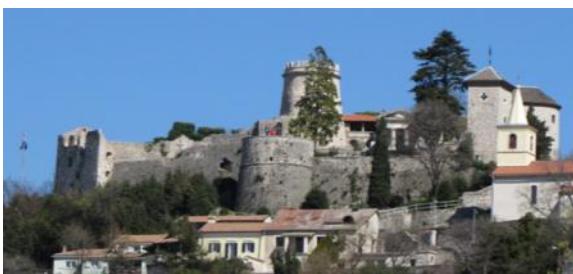
Na zastoru su motivi preporoda, narodne vile, vječna vatra te motivi luke Baroš, Molo longo, Učka i Trsatska gradina. U izvedbi mu je pomogao Martin Koprivnikar.

Tijekom Drugog svjetskog rata ovdje su do 1943. godine boravili talijanski, a nakon kapitulacije Italije njemački vojnici. Pred svoj odlazak 1945. godine njemačka vojska teško je oštetila desnu stranu pročelja. Nakon oslobođenja Dom je obnovljen i u njemu se ponovo započeo odvijati društveni i umjetnički život.

Hrvatska čitaonica Trsat – zastor

Nad kanjonom Rječine, na 135 metara visokom brdu, dominira **Trsatska gradina**. Ovdje se u prehistoriji nalazila liburnijska osmatračnica kojoj su posebnu važnost dali Rimljani gradnjom Liburnijskog limesa.

Trsatska gradina

Rimljani gradnjom Liburnijskog limesa. Trsatska gradina, jedna od najstarijih utvrda u Hrvatskom primorju, prvi puta se spominje 1288. godine u Vinodolskom zakonu. Gradina je izgubila značaj nakon povlačenja Turaka i od tada počinje propadati, čemu je značajno pridonio i potres 1750. godine.

Njena obnova započinje dolaskom austrijskog feldmaršala Lavala Nugenta koji ju je kupio od Bakarskog municipija 1826. godine. Obnovu je izveo mletački arhitekt Giacomo Paronuzzi, pri

tome ne vodeći brigu o osobitostima stila vinodolskih srednjovjekovnih utvrda.

U kaštelu je 1843. godine započeo s radom prvi muzej u tadašnjoj Hrvatskoj.

U drugoj polovici 20. stoljeća na Trsatskoj gradini izveden je prvi konzervatorski zahvat u srednjovjekovnoj spomeničkoj baštini.

Crkva Sv. Jurja

Trsatska gradina ostala je u vlasništvu obitelji Nugent do 1941. godine. Pred mauzolejom postavljena su dva baziliska koja su služila kao držać obiteljskog grba. Baziliske je 1864. godine izradio austrijski kipar A. D. Fernkorn.

Posljednja velika obnova izvedena je 1961. godine prema projektu arhitekta Igor Emilia i uz stručnu pomoć povjesničara umjetnosti Branka Fučića.

Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja započeo je 2009. godine sa arheološkim istraživanjima Trsatske gradine.

Podno gradine sagrađena je u 13. stoljeću **crkva Svetog Jurja**, zaštitnika Trsata. Nakon potresa 1750., ponovo je sazidana 1754. godine. Godine 1866. uklonjen je trijem i podignut zvonik. Glavni oltar izradio je 1797. godine Ksaver Medelini (vjerojatno Venecijanac), a tri manja oltara izradio je riječki klesar Dorigo.

Slike su izradili Ferdinand Ludwig (Senj) i Giovanni Fumi (Rijeka).

Na nadmorskoj visini od 95 do 142 metra prostire se najveći riječki park, **Park heroja**. Inicijativu za nastajanje parka dao je 1926. godine Juraj Kučić, gradonačelnik Sušaka. Projekt je izradio arhitekt Zlatko Prikril.

Hortikultурно uređenje izveo je od 1926. do 1940. godine vrtlar-pejažist Josip Kulfanek. U skladnu cjelinu spojeni su čempresi, borovi, listopadna šuma i zimzeleno grmlje.

Parkom dominira **spomen-kosturnica** palim borcima NOB-a. Izgrađena po projektu arhitekata Zdenka Kolacija i Zdenka Sile otkrivena je 4. srpnja 1957. godine.

Park heroja

Park heroja – spomenik i kosturnica

***Puži slobodo ne treba da letiš,
Nek' tvoje kosti pokrivaju krpe,
Ali jednom iznad naše mrtve hrpe,
Žrtvom ćeš se smrti da osvetiš.***

U parku nasuprot Osnovne škole "Trsat" podignut je **spomenik palim borcima NOR-a i žrtvama fašizma Trsata**. Spomenik je 1977. godine izveo akademski kipar Ljubo de Karina.

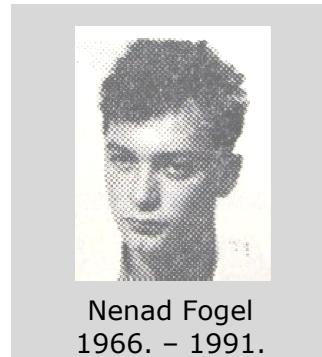
Spomenik palim borcima Narodnooslobodilačkog rata i žrtvama fašizma Trsata

Na Groblju Trsat podignut je 1998. godine **Oltar-križ**, spomenik sedmorici poginulih boraca sa Sušaka u Domovinskom ratu, rad akademskog kipara Ljuba de Karine.

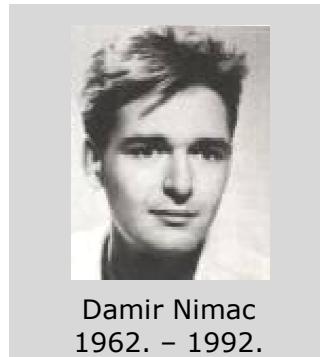
Oltar-križ

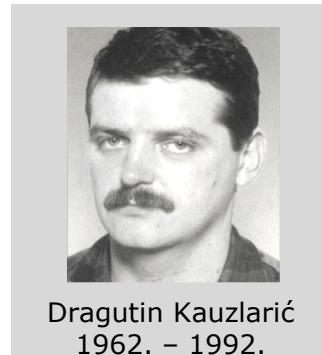
**Primorskim vitezovima sa Sušaka pokopanim na groblju Trsat.
Hvala im za vječna vremena.
"Navik on živi ki zgine pošteno."
1990. – 1996**

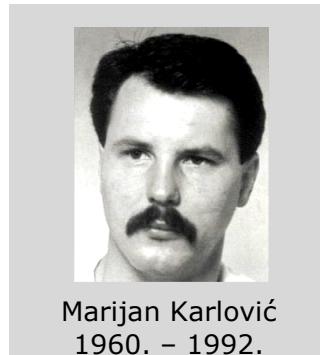
Nenad Fogel
1966. – 1991.

Damir Nimac
1962. – 1992.

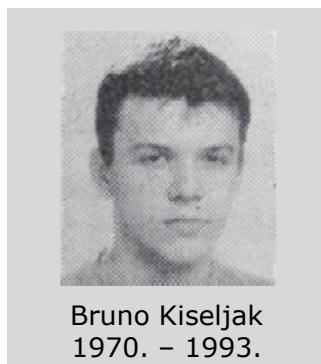
Dragutin Kauzlaric
1962. – 1992.

Marijan Karlović
1960. – 1992.

Zoran Degan
1963. – 1993.

Bruno Kiseljak
1970. – 1993.

Zdenko Buković
1961. – 1995.

Godine 2000. izvedena je **Zajednička kosturnica groblja Trsat**. Kosturnicu je projektirao Damir Emili, ing.

Spomen križ

Zajednička kosturnica groblja Trsat

U njenoj blizini udruga Hrvatski domobran – ogrank Rijeka podignula je 2003. godine **Spomen križ**. Autor spomenika je akademski kipar Žarko Violić.

Ovaj spomen križ neka bude znak zahvalnosti svima koji su svoje živote ugradili u opstojnost svoga naroda i domovine Hrvatske

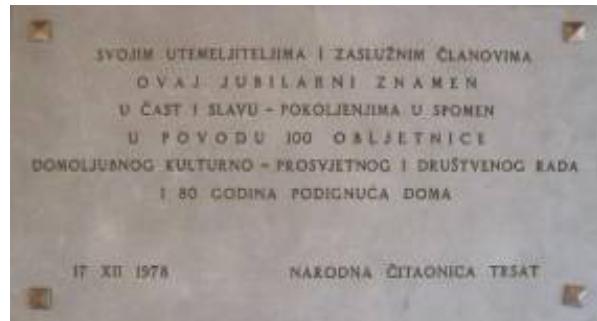
Spomen-obilježja

Hrvatska čitaonica Trsat – Šetalište Joakima Rakovca 33

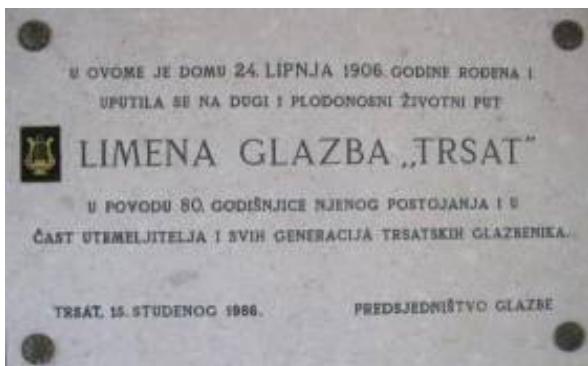
Spomen ploča povodom 50. godišnjice osnutka Hrvatske čitaonice Trsat – 1928.

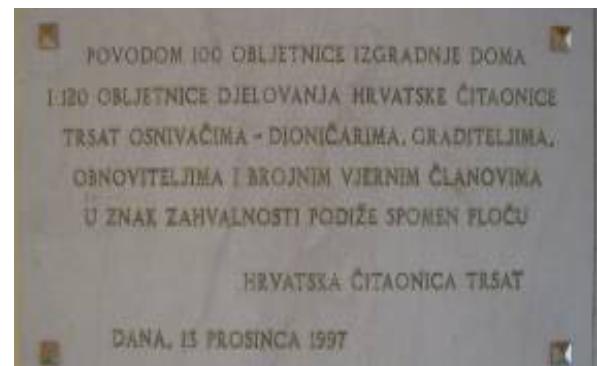
Spomen ploča povodom 100. obljetnice rada i 80 godina od izgradnje doma Hrvatske čitaonice Trsat – 1928.

Spomen ploča povodom 80. godišnjice postojanja Limene glazbe "Trsat" i u čast utemeljitelja i svih generacija trsatskih glazbenika – 1986.

Spomen ploča povodom 100. obljetnice izgradnje Doma i 120. obljetnica djelovanja Hrvatske čitaonice Trsat – 1997.

Spomen ploča Josipu Liniću – Petra Zrinskog 3

Spomen ploče prve osnovne škole i Hadrijanu Mandel-Bademiću – Petra Zrinskog 9

Bista Viktora Bubnja Trg Viktora Bubnja 1

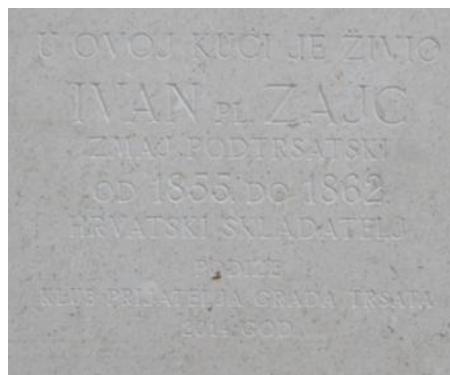

**Viktor Bubanj
1918. – 1972.**

Spomen ploča za dogradnju školske zgrade 1874. godine – Slavka Krautzeka 23

Spomen ploča Ivanu pl. Zajcu – Put Bože Felkera 24

**Spomen ploča strijeljanim antifašistima
– Slavka Krautzeka 60**

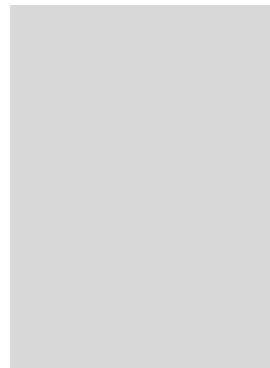
**Vjekoslav Dukić
1919. – 1941.**

**Slavko Krautzek
1913. – 1941.**

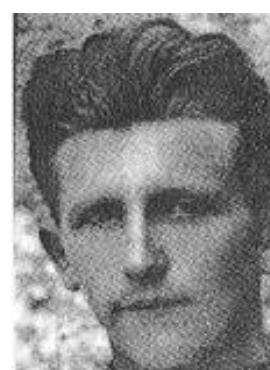
**Miroslav Marčelja
1921. – 1941.**

**Bogdan Petrović
? – 1942.**

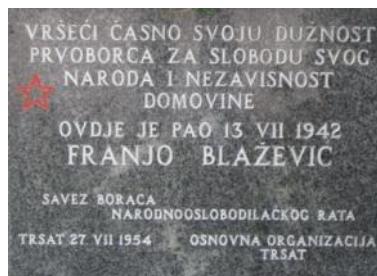

**Ivan Fučak
1911. – 1942.**

**Ljubomir Fučak
1919. – 1942.**

**Spomen ploča antifašistu
Franji Blaževiću
– Vrlije 24**

**Franjo Blažević
1914. – 1942.**

**Spomen ploča Josipu Kulfaneku
– Park heroja**

**Josip Kulfanek
1899. – 1976.
vrtlar-pejzažist**

**Priredio: Marijan Matković
Rijeka, rujan 2015.**